

До спеціалізованої вченої ради ДФ 26.007.028
в Національній академії внутрішніх справ за
адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента доктора психологічних наук, старшого наукового співробітника, начальника науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України, Колесніченка Олександра Сергійовича, на дисертаційне дослідження Дідковської-Бідюк Марії Володимирівни на тему «Психолого-правові засади використання профайлінгу в діяльності Національної поліції», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 - Психологія

В умовах обраного шляху до євроінтеграції нашої держави впровадження здобутків юридико-психологічної науки у прикладну діяльність Національної поліції стає дедалі актуалізованим. Багато прикладних методів та технологій, які застосовують правоохоронці іноземних держав, у тій чи іншій мірі знайшли втілення в діяльності вітчизняних поліцейських. В той же час, асиміляція зарубіжних практик повинне відбуватися на належному науково-методичному рівні. Враховуючи наведені тенденції та необхідність проведення комплексних, інтеграційних наукових досліджень апробації зарубіжних зразків психологічно обумовлених методів та технологій реалізації правоохоронних функцій Національною поліцією дисертаційне дослідження М.В. Дідковської-Бідюк характеризується актуальністю та новизною.

Дисертаційна праця присвячена дослідженню використання

профайлінгу в діяльності Національної поліції. Його актуальність безпосередньо пов'язана з необхідністю розробки нормативно-правових засад реалізації профайлінгової діяльності та особливостей підготовки спеціалістів-профайлерів для підрозділів Національної поліції України.

Закономірним є зв'язок **рецензованої роботи із науковими програмами, планами, темами**. Тема дисертаційного дослідження входить до тематичного плану науково-дослідних робіт кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ. Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2016 р., протокол № 21.

Науково-категоріальний апарат характеризується коректним визначенням об'єкту, предмету, мети, завдань, теоретико-методологічного підґрунтя дослідження. Сформульовані завдання підпорядковані меті, засвідчують логічність та послідовність основних етапів дослідження. За змістом завдань дисертаційне дослідження є теоретико-емпіричним. Авторкою здійснено ґрунтовну роботу, спрямовану на визначення основних знань, умінь та навичок, якими має володіти профайлер та особливостей використання цієї технології в діяльності правоохоронних органів. Висновки теоретичної частини дослідження стали відправною точкою для реалізації емпіричного етапу. Він ґрунтувався на системному підході вивчення особливостей знань, умінь та навичок, необхідних профайлеру для здійснення професійної діяльності, а також обізнаності поліцейських щодо особливостей використання профайлінгу для пошуку злочинців та попередження протиправних дій.

Вибір методів дослідження забезпечив досягнення мети і реалізацію поставлених завдань. Організаційно-методичні засади проведеного дослідження розкрито повною мірою та на достатньому фаховому рівні. Кількісний і якісний аналіз отриманих даних здійснено кваліфіковано, коректно.

Надійність і вірогідність отриманих наукових результатів

підтверджуються теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних принципів дисертаційної роботи, єдністю й логічністю всіх етапів дослідження, його організаційною цілісністю й чіткістю концептуальних засад, гармонійним поєднанням статистичних методів і способів їх якісної психологічної інтерпретації.

Оцінка змісту дисертації та ідентичності змісту анотації та її основних положень. Дисертаційне дослідження Дідковської-Бідюк М.В. «Психолого-правові засади використання профайлінгу в діяльності Національної поліції» має чітку структуру: воно складається зі анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (131 найменування на 14 сторінках) і трьох додатків (на п'яти сторінках). Робота ілюстрована 5 таблицями та 2 рисунками. Загальний обсяг роботи становить 184 сторінок з яких основний текст дисертації становить 164 сторінок. Пропорції теоретичної та емпіричної частин дослідження авторкою дотримано.

Дисертантка професійно грамотно володіє методологічним апаратом дослідження, що в кінцевому результаті, дозволило логічно сформулювати **наукову новизну** цієї розробки, а саме:

- сформульовано поняття суб'єкта профайлінгу, а саме: суб'єкт профайлінгу – це особа, що: здійснює професійну діяльність у сфері створення психологічних профілів (портретів) осіб, які складають оперативний інтерес; виявляє осіб із протиправними намірами шляхом оцінки та прогнозування поведінки, аналізуючи вербальне/невербальне поведіння та характеристики зовнішності. Сукупність якостей, властивостей, здібностей особистості, що здійснює профілювання, зумовлена особливостями професійної діяльності;

- визначено блоки психологічних характеристик, що складають професійно-психологічну компетентність суб'єкта профайлінгу, а саме: *блок загальних та професійних знань* (наявність знань про застосування профайлінгу як в Україні так і за кордоном, наявність базових психологічних

знань, наявність базових криміналістичних знань, знання з різноманітних сфер людського буття); *мотиваційний блок* (адекватне розуміння вимог професії, прагнення працювати у обраній сфері); *блок пізнавальної сфери* (розвинута пам'ять, зокрема наочно-образна, розвинуте логічне мислення, креативність, концентрація та стійкість уваги); *блок особистісних якостей* (прагнення до самовдосконалення, високий ступінь особистої відповідальності, тактовність та вихованість, особиста дисциплінованість, уміння діяти в умовах дефіциту часу, стресостійкість тощо); *блок комунікативних здібностей* (уміння встановлювати і підтримувати психологічний контакт з будь-якою особою, комунікативна компетентність, володіння навичками невербальної комунікації, уміння застосовувати різноманітні стилі поведінки у конфліктних ситуаціях);

– емпірично досліджені психологічні передумови ефективної реалізації профайлінгової діяльності поліцейських в залежності від різновиду професійної діяльності. Узагальнення одержаних результатів дозволяє стверджувати, що найбільш наближеними до оптимального рівня готовності здійснювати профілювання виявились працівники підрозділів психологічного забезпечення Національної поліції України;

– розроблено рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правових засад застосування профілінгу в діяльності Національної поліції України, а саме: запропоновано проект «Інструкції із застосування профайлінгових технологій працівниками Національної поліції»

удосконалено:

– наукове розуміння психологічних засад використання профайлінгу правоохоронними органами;

– обґрунтування можливостей використання психологічного профілю під час пошуку злочинців та профілактики правопорушень;

– зміст професійно-психологічної підготовки суб'єкта профайлінгової діяльності;

дістало подальший розвиток:

– наукові положення про історичні витоки та сучасний стан використання профайлінгу як прикладного інструментарію протидії злочинності;

– наукові засади реалізації професіографічного підходу в психологічному забезпеченні діяльності Національної поліції України;

– рекомендації щодо використання профілю особистості працівниками різних підрозділів Національної поліції.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані висновки і пропозиції впроваджено та можуть бути використані в:

- *практичній діяльності* – матеріали дослідження, висновки і рекомендації можуть бути використані в процесі роботи з працівниками Національної поліції, (акт впровадження Головного управління Національної поліції в Київській області від 21 березня 2021 р.);

- *освітньому процесі* – при підготовці та проведенні лекцій, семінарських та практичних занять із здобувачами вищої освіти з навчальних дисциплін «Юридична психологія», «Методика проведення психологічної експертизи в різних галузях психології», «Конфліктологія», «Психологія оперативно-розшукової діяльності» (акт Національної академії внутрішніх справ від 12 липня 2019 р.).

Авторкою правильно і доречно застосовані різні загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Надійність і вірогідність отриманих наукових результатів підтверджуються теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних принципів дисертаційної роботи, єдністю й логічністю всіх етапів дослідження, його організаційною цілісністю й чіткістю концептуальних засад, гармонійним поєднанням статистичних методів і способів їх якісної психологічної інтерпретації. Таким чином забезпечується високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дослідженні, їх достовірність.

Чітка та коректна організація дослідження, грамотна інтерпретація його результатів з урахуванням концептуальних положень дозволила дисертанту

сформулювати відповідні науково обґрунтовані висновки відповідно до поставлених завдань. Висновки роботи сформульовані чітко та лаконічно, відповідають поставленим завданням дослідження. В них представлені загальні досягнення дисертантки та її внесок у вирішення зазначеної наукової проблеми.

Дисертація виконана державною мовою. Стиль дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю, обґрунтованістю. Структура дисертації цілком узгоджується з її назвою, метою і завданням дослідження. Додатки та список використаних джерел оформлені згідно зі встановленими вимогами та містять необхідну довідкову інформацію.

Текст анотації відповідає основному змісту дисертації.

До безперечних переваг дисертації можна віднести:

- Чітку структурованість роботи, що дозволила авторці розглянути предмет дослідження з позицій різних підходів та на цій основі розробити стратегію емпіричного дослідження.
- Здатність дисертантки до ретельного опрацювання і детальної інтерпретації емпіричного матеріалу, коректного тлумачення результатів відповідно до розробленої стратегії, належної кількості ілюстративного матеріалу.
- Дослідженню притаманна виражена наукова новизна, що полягає у в розширенні уявлень про особливості використання профайлінгу правоохоронцями, а також про основні знання уміння та навички, якими має володіти профайлер.
- Інтегративний підхід до вирішення обраної проблеми, що було реалізовано в розробці нормативно-правових та психологічних засадах реалізації профайлінгової діяльності.
- Висновки дисертації свідчать про різнобічне опрацювання проблеми, здатність до обґрунтованої інтерпретації емпіричних фактів і систематизованого їх представлення.

- Результати дисертаційного дослідження мають безсумнівну практичну значущість. Вони можуть застосовуватися під час підготовки суб'єктів профайлінгової діяльності для підрозділів Національної поліції України, а також в якості методичних рекомендацій для діючих працівників.

Водночас дисертаційне дослідження, як і будь-яка творча праця, містить певні дискусійні положення, що дає підстави для висунення таких зауважень:

1. У дисертації авторкою здійсненна спроба розведення понять «профілювання», «психологічний портрет», «профайлінг», «портретування». Водночас, на наш погляд, ця спроба потребує подальшого розвитку. Бажано ознайомитися з авторським тлумаченням вищезгаданих понять.

2. У тексті дисертації проблема обрання батареї психодіагностичних методик відображена недостатньо вичерпне. Ми погоджуємося з обраним інструментарієм, але хотілось би дізнатися, які ще методики розглядалися авторкою та чим обґрунтовувався пріоритет застосованих. Зазначене є поштовхом для подальшої дослідницької роботи спрямованої на формування батареї психодіагностичних методик для побудови професіограми суб'єкта профайлінгової діяльності.

3. Ми погоджуємося з дисертанткою, що запропонований тренінг може розглядатися як проект. Його подальше доопрацювання потребує розробки параметрів вхідного та вихідного контролю оцінки динаміки знань, якостей та властивостей суб'єктів профайлінгової діяльності.

Висловлені зауваження й побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження Дідковської-Бідюк Марії Володимирівни, яке є завершеною науковою працею, представляє значний внесок у теорію та практику і, за своїм науковим рівнем, теоретичним і практичним значенням, є прикладом успішного поєднання теоретичної та експериментальної науково-дослідної роботи.

Таким чином, дисертаційна робота «Психолого-правові засади використання профайлінгу в діяльності Національної поліції» повністю

відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, а її авторка – Дідковська-Бідюк Марія Володимирівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

начальник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України

доктор психологічних наук, с.н.с.

09.09.2021

Олександр КОЛЕСНІЧЕНКО

Підпис засвідчую

**Заступник начальника Національної академії
Національної гвардії України
полковник**

Сергій МАРТИНЕНКО